

Radomír BABIAK¹

FORMOVANIE REGIONÁLNEJ POLITIKY NA SLOVENSKU PO ROKU 1993 V KONTEXTE VÝVOJA NEZAMESTNANOSTI

Abstract:

The transformation of central-planning to market economy had very important impacts on the regional structure of the post-communist Slovak Republic. There were formed such regions on its territory that only very selectively managed to respond to changing conditions of the overall economic development. Very big differences, which had to be solved especially by regional policy, were created (and later deepened) among these regions in 1990s. However, the regional policy during the socialist period was implemented on the basis of completely different principles, as were later required in the market economy, so it was inevitable to build it up from its grounds. This paper investigates the creating of the regional policy in the Slovak Republic in the context of forming of its regional structure. It points out that the instruments of regional policy implemented in the Slovak Republic are inefficient, as even after 20 years of its building-up and practising there is still not sufficient reduction of unemployment rate within the country.

Key words:

regional policy, regional disparities, Slovak Republic

ÚVOD

Jedným zo spôsobov ovplyvňovania a usmerňovania rozvoja regiónov na určitom území je uskutočňovanie regionálnej politiky (RP), ktorá predstavuje „integrálnu súčasť makroekonomickej hospodárskej politiky štátu a realizuje sa v úzkej súčinnosti s odvetvovými politikami, štrukturálnou a urbanistickou politikou“ (Buček, Rehák, Tvrdoň 2010, s. 117). Regionálna politika sa uplatňuje z viacerých dôvodov, a síce sociálnych, ekologických, politických, no za najdôležitejšie sú pokladané príčiny ekonomické, keďže rozsiahla diferenciácia socioekonomickej úrovne jednotlivých regiónov môže do značnej miery vplývať na celkový hospodársky rozvoj štátu, vrátane vyvolania sociálnych nepokojov až politických konfliktov (Wokoun et al. 2008). Problematikou regionálnej politiky sa zaoberá mnoho politológov, ekonómov,

1 *RNDr. Radomír Babiak, Katedra geografie a regionálneho rozvoja, Fakulta humanitných a prírodných vied, Prešovská univerzita, ul. 17. novembra 1, 081 16 Prešov, e-mail: radobabiak@gmail.com*

geografov, sociológov či odborníkov z iných vedných oblastí. Teoreticko-metodologickým ukotvením a všeobecnými otázkami fungovania regionálnej politiky ako takej sa vo svojich prácach zaoberali napr. Gorzelak, Kukliński 1992, Maier, Tödtling 1998, Armstrong, Taylor 2000 alebo Wokoun et al. 2008, v podmienkach domácej proveniencie napr. Samson a kol. 2001, Rajčáková 2005, Ivanička, Ivaničková 2007, Michaeli, Matlovič, Ištók a kol. 2010 alebo Buček, Rehák, Tvrdoň 2010. Niektoré vyššie spomenuté práce skúmali taktiež vývoj regionálnej politiky v dlhšom časovom období (napr. Samson a kol. 2001, Rajčáková 2005, Michaeli, Matlovič, Ištók a kol. 2010). Hodnotením dopadov regionálnej politiky Európskej únie (EÚ) založenej na báze využívania prostriedkov zo štrukturálnych fondov a skúmaním konvergentných, resp. divergentných procesov v regionálnej štruktúre EÚ sa zaoberali napr. Flores 2008 alebo Busillo et al. 2010. Fungovanie regionálnej politiky v 90. rokoch na Slovensku, teda v prvých rokoch jeho existencie, skúmal napr. Búšik 1998.

V príspevku sa nebudeme snažiť o podanie vyčerpávajúceho obrazu budovania legislatívneho, inštitucionálneho a programového rámca regionálnej politiky v Slovenskej republike (teda podrobného postupu jej budovania krok za krokom). Nazdávame sa, že táto problematika už bola dostatočne spracovaná v prácach iných autorov (napr. Rajčáková 2005, Michaeli, Matlovič, Ištók a kol. 2010). V našom príspevku sa zameriame len na najdôležitejšie kroky v rámci vývoja RP v samostatnej SR, pričom si budeme všímať formovanie jej regionálnej štruktúry (na základe vývoja miery nezamestnanosti v jednotlivých okresoch). Naším cieľom je zhodnotiť, nakoľko je možné považovať regionálnu politiku na Slovensku za účinný nástroj pri usmerňovaní ekonomického vývoja v regiónoch a v boji proti nezamestnanosti.

REGIONÁLNA POLITIKA PRED ROKOM 1993

Slovenská republika je stále veľmi mladý štát na mape sveta. Samostatne jestvuje len od roku 1993 (pokiaľ neberieme do úvahy existenciu vojnového štátu v rokoch 1939 až 1945). Počas dlhotrvajúcich historických období podliehali Slováci vyššiemu štátno-politickému útvaru (Uhorsko, Rakúsko – Uhorsko, Československo). S tým tiež súvisel individuálny vývoj jednotlivých slovenských regiónov, keďže ekonomické väzby a intervencie vlád sa poväčšine neprispôbovali potrebám slovenského územia, ale toho štátno-politického útvaru, pod ktorý Slovensko práve spadalo. Niekoľko desaťročí sa slovenské obyvateľstvo snažilo o získanie čo najväčšej autonómie, resp. o absolútne osamostatnenie sa. Na cestu independencie Slovensko vykročilo v roku 1993, čím plne prebralo zodpovednosť za rozvoj svojich regiónov i následné uplatňovanie regionálnej politiky.

Výrazný medzník vo vývoji regionálnej politiky na slovenskom území však predznamenal už rok 1989. Geopolitické zmeny, ktoré sa v Európe a vo svete udiali na prelome 80. a 90. rokov, mali nepochybne výrazný dopad na regionálne štruktúry vtedajšieho Československa. Novembrovým prevratom v roku 1989 skončil štyri desaťročia trvajúci socialistický systém centrálneho plánovania a ekonomika krajiny sa

začala transformovať na trhový. Až dovtedy bola regionálna politika bývalého Československa realizovaná formou centrálne riadeného oblastného plánovania, podriadeného Štátnej plánovacej komisii, v rámci ktorého sa hlavným motorom vyrovnávania regionálnych rozdielov stali predovšetkým účelové oblastné dotácie na podporu investičnej výstavby. RP socialistických vlád bola silne nivelizačná, s cieľom vyrovnávať rozdiely nielen medzi samotnými slovenskými regiónmi, ale aj v rovine komparácie Slovenska a Česka. Takáto forma RP však bola postavená na diferentných princípoch než tá dnešná, vzhľadom na skutočnosť, že fungovala na úkor efektívnej alokácie výrobných prostriedkov, pričom ako jej typická črta figurovala impasibilita voči environmentálnym aspektom. V ekonomickej oblasti bola RP do roku 1989 dosť neefektívna, no zároveň je nutné uznať, že zo sociálneho hľadiska pôsobila na obyvateľstvo zjavne pozitívne, keďže vylučovala nezamestnanosť a zaručovala stabilný príjem („práca aj pláca“). Faktom navyše ostáva, že koncom 80. rokov boli disparity medzi regiónmi Slovenska², v porovnaní s neskorším stavom, podstatne nižšie.

V súvislosti s politickým vývojom v Európe nevyhnutne došlo k zmene. Bol odstránený predošlý systém oblastného plánovania, ktorý za účelom dosiahnutia plnej zamestnanosti v regiónoch vytvoril sieť nosných priemyselných podnikov, nehľadiac pritom na efektivitu vynaložených prostriedkov. Transformačný proces prechodu z centrálne plánovanej ekonomiky na trhové hospodárstvo podnietil vznik výrazných regionálnych disparít, keďže práve menej efektívne štátne podniky začali krachovať a jednotlivé regióny dokázali len veľmi selektívne reagovať na novovytvorené podmienky trhu. V priebehu jedného roku zreteľne narástla nezamestnanosť (v SR z 1,55% v decembri 1990 na 11,82% v decembri 1991), pričom najväčšmi postihla oblasti severného, východného a južného Slovenska. V súvislosti so spomenutou transformáciou možno však tento proces charakterizovať ako prirodzený. Ako píše Wokoun et al. (2008, s. 31), „regionálne analýzy vykonané vo viacerých krajinách dokazujú, že pôsobenie trhových síl v regionálnej dimenzii vedie k vytváraniu silných hospodárskych centier, sídelných a priemyselných aglomerácií i konurbácií, v ktorých sa spravidla koncentruje hospodárska sila krajiny a vytvára sa prevažná časť HDP³“. Tieto procesy však zároveň vedú k prehľbovaniu regionálnych diferencií v ekonomickej či sociálnej sfére.

Ponovembrové Československo muselo na danú situáciu pružne reagovať, no v súvislosti s problémami politickými a tiež makroekonomickými (dezintegračné tendencie, inflácia, privatizácia a iné) sa diskusia ohľadne regionálnych rozdielov odsúvala na druhú koľaj. Po tom, ako sa v roku 1990 Československá socialistická republika pretransformovala na federatívny systém zriadenia, pripadla problematika regionálneho rozvoja do kompetencie individuálnych federatívnych štátov. Na území Slovenska sa začali vytvárať nové inštitúcie zamerané na regionálny rozvoj (napr. Regionálne hospodárske a sociálne rady). Okrem inštitucionálnej bázy sa postupne

2 Najmä z hľadiska príjmov obyvateľstva, zamestnanosti a podobne.

3 Hrubý domáci produkt

objavovali aj primárne analyticko-rozvojové dokumenty. Úplne prvým dokumentom nadrezortného charakteru, ktorý sa usiloval o systémové korigovanie politiky vlády pri riešení neustále sa zhoršujúcej ekonomickej a sociálnej situácie v regiónoch markantne postihnutých transformáciou ekonomiky, boli Zásady regionálnej hospodárskej politiky, prijaté v roku 1991. Popri nich boli vypracované aj Programy rozvoja okresov a krajov a následne, v roku 1992, spracovaná Analýza hospodárskej a sociálnej úrovne a zhodnotenie potenciálnych možností hospodárskeho rozvoja okresov SR (Michaeli, Matlovič, Ištók a kol. 2010).

VÝVOJ REGIONÁLNEJ POLITIKY V ROKOCH 1993 – 1998

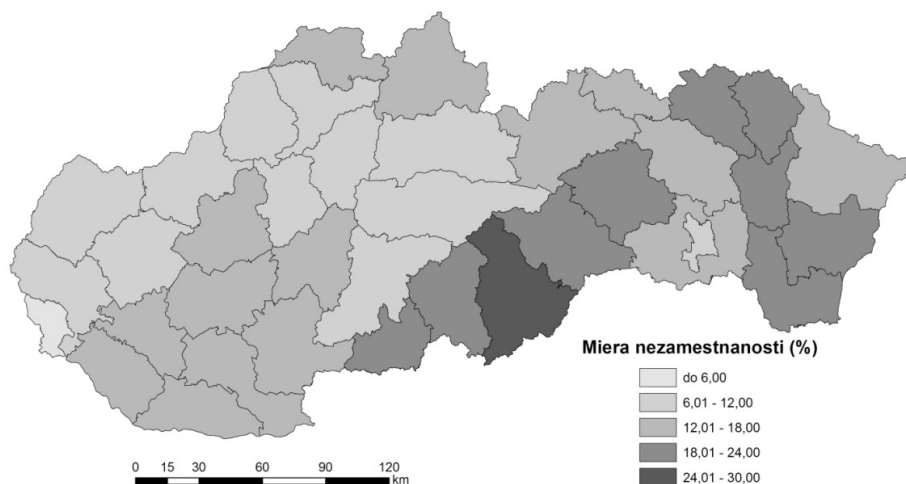
V prvých rokoch existencie samostatnej Slovenskej republiky ekonomika stále podliehala transformačným procesom pri prechode na tržové hospodárstvo. Počas dotvárania „novej“ regionálnej štruktúry štátu ešte nejestvovala žiadna ucelená koncepcia RP. Bol to však prirodzený stav, keďže samotný zmysel uplatňovania RP v takomto období by bol veľmi otáznny: bolo by vhodné, aby sa koncipovala alebo aplikovala v praxi „narýchlo ušitá“ regionálna politika, ak sa regionálna štruktúra štátu ešte len formuje a ak problémy regiónov ešte len vychádzajú na povrch? Počas prvých rokov transformácie bolo náročné uplatňovať akúkoľvek koncepciu RP, keďže nebolo celkom jednoznačné, aké problémy sa v ktorých regiónoch vyskytnú. Pravdepodobne z tohto dôvodu sa vláda SR orientovala predovšetkým na analýzy ich socioekonomickej úrovne, zatiaľ čo tvorba jednotnej koncepcie RP a programových dokumentov zaostávala.

Od vzniku SR až do roku 1995 bolo zostavených niekoľko analytických a programových dokumentov: Analýza súčasného stavu sociálno-ekonomického rozvoja regiónov SR; Návrh zásad zákona o regionálnom rozvoji; Návrh priorít, strategických cieľov, programov štrukturálnej adaptácie regiónov a zásad postupu zabezpečovania regionálneho rozvoja a iné. Mnohé sa aj kvôli vyššie spomenutým skutočnostiam nedočkali svojej realizácie a praktickej aplikácie, pretože boli prerokované výlučne na úrovni poradných orgánov vlády, avšak nie na rozhodujúcich vládnych rokovaníach (Buček, Rehák, Tvrdoň 2010).

Približne od polovice 90. rokov možno pokladať základný regionálny vzorec Slovenskej republiky z aspektu priestorovej dislokácie regiónov podľa výšky miery nezamestnanosti za sformovaný. Na území Slovenska sa vytvorili značné regionálne rozdiely, keď najviac zaostávajúce regióny s najväčšími problémami s nezamestnanosťou obyvateľstva boli lokalizované najmä pozdĺž južnej hranice a na celom východnom Slovensku, zatiaľ čo tie najvyspelejšie pokrývali okrem Bratislavy Záhorie, stredné a horné Považie a banskobystricko-zvolenský región (obr. 1).

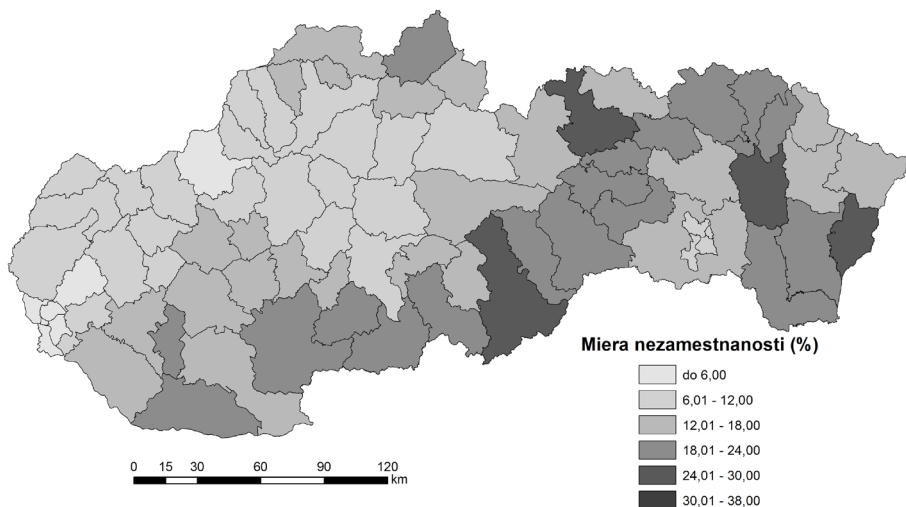
Obr. 1: Miera nezamestnanosti v okresoch Slovenska k 31. 12. 1995

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky 2007, vlastné spracovanie

Neskôr sa v súvislosti s integračnými ambíciami SR a úsilím začleniť sa medzi krajiny Európskej únie (EÚ) začala regionálna politika transformovať a prispôbovať jej požiadavkám. Prioritami sa stali hlavne nasledujúce kroky: sformulovanie politiky regionálneho rozvoja, založenie a neustále posilňovanie inštitúcií, preberanie princípov a postupov EÚ v oblasti programovania a projektovania. V roku 1996 došlo k reorganizácii územnosprávneho členenia Slovenska. Bol vytvorený systém 8 krajov, pričom počet okresov stúpol z pôvodných 38 na 79, poväčšine rozdelením predchádzajúcich „veľkých“ okresov. Tieto „veľké“ okresy sa v mnohých prípadoch rozdelili tak, že sa od jadra okresu odčlenila jeho ekonomicky slabšia časť (napr. okr. Kežmarok od Popradu, Sabinov od Prešova, Brezno od Banskej Bystrice a pod.), čím došlo k „umelému“ prehĺbeniu regionálnych disparít z aspektu nezamestnanosti (obr. 2, porovnaj s obr. 1), keďže rozdiely medzi všetkými novovytvorenými okresmi v rámci Slovenska sa zvýšili. Najproblémovnejšie okresy sa sformovali na juhu stredného Slovenska a na väčšine územia východného Slovenska, kým okresy s najnižšou mierou nezamestnanosti sa opätovne nachádzali v okolí Bratislavy, na Záhorí, Považí, Hornej Nitre a v okolí Banskej Bystrice a Zvolena (obr. 2).

Obr. 2: Miera nezamestnanosti v okresoch Slovenska k 31. 1. 1997

Zdroj: Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny 2013, vlastné spracovanie

V nadväznosti na nové administratívne členenie štátu bola Uznesením vlády č. 802 z roku 1997 schválená Koncepcia štátnej regionálnej politiky, ktorá okrem iného stanovovala, aké programové dokumenty a nástroje sa majú v záujme usmerňovania regionálneho rozvoja využívať. Po reorganizácii územnosprávneho členenia z roku 1996 boli Štatistickým úradom Slovenskej republiky (ŠÚ SR) prostredníctvom opatrenia č. 75 zo dňa 4. marca 1998 vydaného v Zbierke zákonov konštituované regióny NUTS (nomenclature d'unités territoriales statistiques – nomenklatúra územných štatistických jednotiek), ktorých vznik predstavoval nevyhnutnú podmienku priblíženia sa RP Slovenska príslušným normám EÚ. Toto nové územnosprávne členenie malo následne zásadný význam pre koncipovanie RP a pre zaradenie regiónov NUTS medzi jednotky oprávnené prijímať finančnú podporu z prostriedkov EÚ⁴.

4 Napr. v rámci štrukturálnych fondov EÚ boli oprávnenými žiadateľmi v programovom období 2000 – 2006 v rámci Cieľa 1 NUTS II regióny Západného, Stredného a Východného Slovenska, zatiaľ čo NUTS II región Bratislavský kraj bol oprávnený čerpať z Cieľov 2 a 3. V programovacom období 2007 – 2013 sú v rámci štrukturálnych fondov z Cieľa 1 oprávnené čerpať 3 vyššie spomenuté regióny, kým región Bratislavský kraj je oprávneným žiadateľom o finančnú podporu v rámci Cieľa 2. V tomto programovacom období sú oprávnené čerpať aj regióny NUTS III, a to v rámci Cieľa 3. Z kohézneho fondu bol v oboch programovacích obdobiach oprávneným žiadateľom región NUTS I – Slovensko.

Ak by sme sa pokúsili sumárne zhrnúť vývoj regionálnej politiky na Slovensku v poslednej dekáde 20. storočia, môžeme povedať, že začiatkom 90. rokov sa formovanie RP a reforma regionálneho rozvoja (napriek viacerým pokusom o ich koncepcné usmernenie) realizovali skôr spontánne čoby odraz vývoja ostatných prvkov systému. Tvorba ucelenej koncepcie regionálnej politiky SR stála v spomínanom čase v tieni politických zmien a reformných ustanovení (liberalizácia cien a zahraničného obchodu, privatizácia, daňová či agrárna reforma a iné) (Buček, Rehák, Tvrdoň 2010). V centre záujmu regionálnej politiky bolo v tomto období na Slovensku v prvom rade monitorovanie regionálnych disparít a vymedzenie problémových regiónov, ako aj postupná implementácia nástrojov regionálnej politiky a aktivácia regionálnych a lokálnych článkov, inštitúcií verejného sektora. Nedostatkom regionálnej politiky zostávala absencia strednodobej a dlhodobej koncepcie regionálneho rozvoja, jednotlivé vlády totiž prijímali iba parciálne riešenia na znižovanie objavujúcich sa rozdielov v sociálno-ekonomickom rozvoji regiónov, čím nebolo možné docieľiť adekvátne výsledky, potrebné pre celkový regionálny rozvoj krajiny (Dubcová a kol. 2008). Až do roku 1997 pretrvávalo uprednostňovanie sektorových politík, namiesto riešenia exaktných problémov v regiónoch. „V priebehu celého desaťročia neexistovala pevná stratégia rozvoja spoločnosti, ktorá by smerovala nielen sektorové, ale aj lokálne alebo regionálne záujmy. Regionálnej politike v tomto období chýbala koncepcnosť a systémovosť. Obmedzila sa na hasenie najväčších požiarov, no neodstraňovala ich príčiny“ (Falfan, Pašiak 2004).

REGIONÁLNA POLITIKA PO ROKU 1998

Za výrazný medzník vo vývoji regionálnej politiky, ale tiež Slovenska ako celku, možno označiť voľby do Národnej rady Slovenskej republiky (NR SR) v roku 1998. Nová vláda nastúpila na cestu razantných reforiem a začala markantne napredovať v snahe o prijatie do euroatlantických štruktúr. Od tohto obdobia sa koncipovanie regionálnej politiky plne podrobilo negociačným procesom ohľadne vstupu Slovenska do Európskej únie a jej celková organizácia (legislatíva, inštitúcie, strategické plánovanie, systém financovania a pod.) sa dotvárala nadväzujúc na systém RP EÚ. Vypracované a schválené boli koncepcné materiály (Koncepcia štátnej regionálnej politiky v roku 1997; Návrh stratégie regionálneho rozvoja v roku 1998; Kritéria pre posudzovanie, schvaľovanie a financovanie projektov podporujúcich regionálny rozvoj v roku 1999) a oblasť regionálneho rozvoja prešla pod gesciu novovytvoreného (1999) Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja SR.

Dňa 13. septembra 2000 boli Uznesením vlády č. 725/2000 prijaté Zásady regionálnej politiky Slovenskej republiky, ktoré konkrétne definovali, čo je to regionálna politika, aké sú jej východiskové princípy, ciele a spôsoby jej uskutočňovania. V nadväznosti na regionálnu politiku EÚ boli v tomto dokumente definované podmienky, za akých jednotlivé regióny (podľa klasifikácie NUTS) získavajú podporu v rámci systému RP daného štátu. Takisto bola ozrejmená sústava programových

dokumentov regionálnej politiky na národnej a regionálnej úrovni, ako aj nástroje zabezpečovania cieľov RP v SR. Uvedenými Zásadami bol taktiež vymedzený inštitucionálny rámec regionálnej politiky, čo znamená, že boli na území Slovenska ustanovené inštitúcie, ktoré (a akým spôsobom) sa podieľajú na vykonávaní RP.

Ďalším krokom k participácii na štrukturálnej a kohéznej politike EÚ bolo prijatie Zákona o podpore regionálneho rozvoja č. 503/2001 Z.z.. Tento presne stanovoval podmienky, základné programové dokumenty a finančné zabezpečenie podpory regionálneho rozvoja. Rovnako v tomto ohľade upravoval pôsobnosť orgánov štátnej správy a samosprávy. V roku 2001 bolo na národnej úrovni prijatých viacero strategických plánovacích dokumentov, ktoré boli neskôr zohľadnené pri koncipovaní Národného rozvojového plánu na roky 2004 – 2006 a Národného strategického referenčného rámca na roky 2007 – 2013 (Plán rozvoja vidieka, Národný environmentálny akčný plán, Koncepcia územného rozvoja Slovenska, Národný plán regionálneho rozvoja SR a i.). Veľmi významnou udalosťou bolo schválenie Zákona o samospráve vyšších územných celkov č. 302/2001 Z. z. (Zákon o samosprávnych krajoch) a novelizácia zákona o obecnom zriadení. Viedlo to k decentralizácii kompetencií, čím sa starostlivosť o komplexný rozvoj územia preniesla zo štátnej správy na územnú samosprávu (samosprávne kraje a obce). Možno podotknúť, že do roku 2001 sa zavŕšil proces aproximácie práva v oblasti regionálnej politiky, ktorá sa týmto adekvátne prispôbila systému RP EÚ.

Historickým okamihom pre Slovenskú republiku bol vstup do Európskej únie v máji 2004. Na skrátené programovacie obdobie 2004 – 2006 bol už v roku 2003 prijatý Národný rozvojový plán (NRP), ktorý našu krajinu oprávňoval čerpať prostriedky zo štrukturálnych fondov EÚ. V rámci NRP boli špecifikované štyri sektorové operačné programy, v rovine samosprávnych celkov skoncipované Programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja krajov a obcí. Strategický cieľ SR na programovacie obdobie 2004 – 2006 žiadal zabezpečiť „taký rast HDP, aby SR do roku 2006 dosiahla úroveň prevyšujúcu 50 % z priemeru HDP na obyvateľa v krajinách EÚ“ (NRP 2004 – 2006, s. 161). K tomuto mali slúžiť dva strategické prístupy vlády, založené na:

- aktivizácii nedostatočne využívaného potenciálu a podpore hospodárskeho rozvoja regiónov,
- znižovaní regionálnych disparít a pomoci ekonomicky slabším oblastiam, ktoré nie sú schopné zvládnuť transformačné procesy v ekonomickej a sociálnej oblasti vlastnými silami (NRP 2004 – 2006).

Rozhodujúcim nástrojom realizácie týchto dvoch stratégií sa stalo najmä získavanie priamych zahraničných investícií (PZI) a ich (proklamovaná) účinná lokalizácia do jednotlivých regiónov Slovenska. Od obdobia druhej Dzurindovej vlády sa totižto začali prejavovať výsledky jej reformných krokov. Po uskutočnení daňovej reformy v roku 2003, po liberalizácii zákonov týkajúcich sa podnikania a po zverejnení zámeru vlády poskytovať prichádzajúcim investorom výrazné investičné stimuly, začali na Slovensko prúdiť PZI v pomerne veľkom množstve. Ročný rast HDP Slo-

venska ako celku dosahoval, najmä pod vplyvom masívneho prílevu PZI, najvyššie hodnoty v rámci celej EÚ (medziročný rast HDP sa od roku 2002 až do roku 2008, keď prepukla hospodárska kríza, pohyboval v rozmedzí 4,8 % až 10,6 %)⁵ a v tomto období veľmi rýchlym tempom poklesla nezamestnanosť⁶.

Umiestňovanie PZI do zaostávajúcich regiónov a s tým spojené poskytovanie vládnych stimulov pritom tvorí signifikantný nástroj RP. Ako sme už spomenuli, Slovensko síce oficiálne deklarovalo, že jednu zo stratégií splnenia hlavného cieľa NRP reprezentuje pomoc ekonomicky slabším oblastiam a vyrovnanie regionálnych rozdielov (teda egalizačná RP – pozri tiež špecifické ciele v NRP 2004-2006), v skutočnosti sa však praktizovala a naďalej aj praktizuje politika koncentračná⁷. Dôkazom je vládou podporované rozmiestnenie priamych zahraničných investícií do jednotlivých regiónov Slovenska (obr. 3).

Najvyšší podiel PZI v rokoch 2002 – 2007 (teda v rokoch s najmasívnejším prílevom PZI a s tým spojenou tvorbou najväčšieho počtu nových pracovných miest) mieril do Trnavského a Žilinského kraja, zatiaľ čo najnižší do Banskobystrického a Prešovského. V súvislosti s podporenými PZI počet novovytvorených pracovných miest v zmienenej dobe dominoval v Trenčianskom (21,6 % z celkového počtu novovytvorených pracovných miest) a Trnavskom kraji (17,5 %). Najmenší podiel novovytvorených pracovných miest pripadal na najmenej rozvinuté regióny Banskobystrického (8,1 %) a Prešovského kraja (0,4 %) (Ministerstvo hospodárstva 2013). Vláda svojimi investičnými stimulmi nepodporovala ani výraznejšiu tvorbu nových pracovných miest v najzaostalejších regiónoch⁸, dokonca ani ich rovnovážnu tvorbu v jednotlivých regiónoch, ale v regiónoch, ktoré už vtedy vykazovali najnižšie hodnoty miery nezamestnanosti v rámci Slovenska.

5 Zdroj: Národná banka Slovenska

6 Pre úplnosť dodávame, že masívny prílev PZI v tomto období súvisel taktiež s celkovou veľmi priaznivou makroekonomickou situáciou v celej európskej únii.

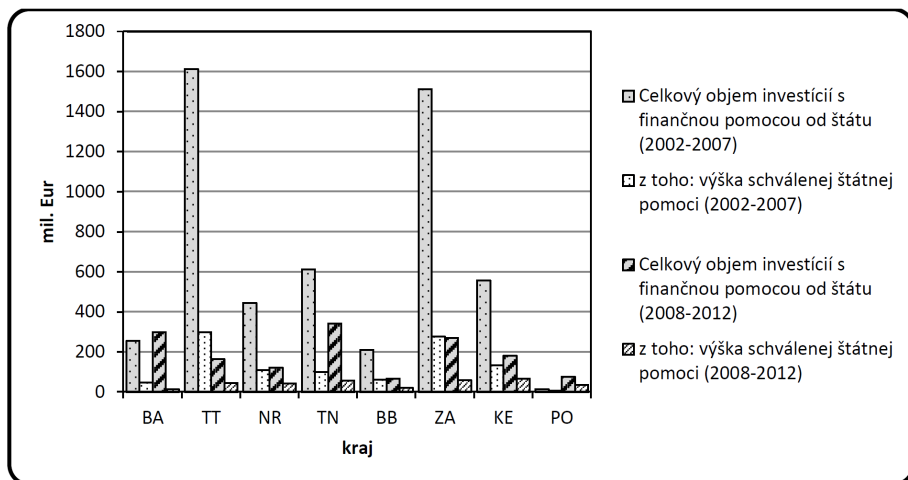
7 Pod dichotomickou klasifikáciou regionálnej politiky na škále egalizačná-koncentračná rozumíme jej dve základné formy (podľa Gorzelak, Kukliński 1992, upravené):

Strategickú – zameranú na dosiahnutie vonkajšej konkurencieschopnosti štátu ako celku prostredníctvom zvyšovania konkurencieschopnosti a atraktivity jeho jadrových aglomerácií. Vplyvom posilňovania hospodárskych centier sa zvyšuje produkcia HDP v rámci krajiny a difúznymi procesmi sa rozvoj posúva z týchto centier do okolitých regiónov. Takáto forma RP sa nazýva tiež **koncentračná**.

Poist'ovaciú – orientovanú na zmiernenie ekonomických a sociálnych problémov v zaostávajúcich regiónoch, teda na znižovanie regionálnych disparít. Cieľom býva harmonický rozvoj jednotlivých regiónov, ktorý by sa mal dosiahnuť za pomoci čo najvyváženejšieho rozmiestňovania nových investícií, tzv. „pokropením“ regiónov investíciami. Táto forma RP sa taktiež označuje ako **egalizačná**.

8 Čo by sa žiadalo v záujme konvergencie regiónov Slovenska

Obr. 3: Objem investícií, ktorým bola poskytnutá štátna pomoc formou investičných stimulov vlády, v obdobiach 2002 – 2007 a 2008 – 2012

Zdroj: Ministerstvo hospodárstva 2013, vlastné prepočty

V období rokov 2008 – 2012 sa výrazne znížil prílev nových investícií oproti predchádzajúcemu obdobiu, čím sa prirodzene znížil aj objem vládnych stimulov. Kým v období 2002 – 2007 bola celková výška prichádzajúcich investícií 5222,7 mil. EUR (pričom vládna podpora predstavovala sumu 1040,2 mil. EUR a počet novovytvorených pracovných miest dosiahol 34 289), v nasledujúcom období sa objem týchto investícií znížil na 1523 mil. EUR (zatiaľ čo vládna podpora sa znížila na 343,1 mil. EUR a počet novovytvorených pracovných miest bol 12 583). Dôležitejšou skutočnosťou však je, že regionálne rozloženie týchto investícií bolo opäť podobné, ako v predchádzajúcom období. Ako vidieť z obr. 3, najvyšší podiel investícií smeroval do Trenčianskeho, Bratislavského a Žilinského kraja, najnižší opäť do Banskobystrického a Prešovského. Z hľadiska vládou podporených novovytvorených pracovných miest sa však situácia čiastočne zmenila, keď najvyšší podiel v tomto období bol vytvorený v Košickom (21,7%) a Trenčianskom kraji (14,5 %), naopak najnižší v Bratislavskom (6,0%) a opäťovne v Prešovskom kraji (8,0%) (Ministerstvo hospodárstva 2013).

Regionálne rozloženie všetkých PZI, prichádzajúcich na Slovensko (teda nie len vyššie spomenutých, ale aj tých, ktoré nedostali žiadny investičný stimul od vlády SR) skúmal vo svojej práci T. Dudáš (2010). Autor konštatuje, že až približne $\frac{3}{4}$ celkového prílevu priamych zahraničných investícií na Slovensko je dlhodobu pohlcovaných len samotným Bratislavským krajom, pričom do najzaostalejších oblastí, do Banskobystrického a Prešovského kraja smerujú ročne len približne 3 % objemu ročného

prílevu PZI do SR. Tieto skutočnosti tak hrajú významnú úlohu v ďalšom prehľbovaní regionálnych disparít v našej krajine nielen v miere nezamestnanosti, ale aj z aspektu iných relevantných ukazovateľov (produkcia HDP, príjmy obyvateľstva a pod.).

Možno konštatovať, že najväčšie zahraničné investície, ktoré na Slovensko prichádzali v prvej dekáde 21. storočia (zvlášť do automobilového a elektrotechnického priemyslu), boli sústredené do trojuholníka Bratislava – Trnava – Nitra a do stredného Považia po Žilinu, teda do najrozvinutejších regiónov Slovenska. Do najzaostalejších oblastí smerovalo v porovnaní s tými najrozvinutejšími len torzo investícií (obr. 3). Z národohospodárskeho aspektu bol prílev priamych investícií zo zahraničia mimoriadne priaznivý, keďže v krajine nastolil trend veľmi rýchleho ekonomického napredovania a následného priblíženia sa štátom „starej“ EÚ⁹. Na druhej strane, nerovnomerné rozmiestnenie týchto investícií ešte väčšmi prehĺbilo disparity medzi regiónmi západného a východného Slovenska. Nezodpovedanou však ostáva otázka, do akej miery mohla vláda SR reálne ovplyvniť rozhodnutia investorov a „posunúť“ umiestnenie strategických investícií ďalej na východ¹⁰.

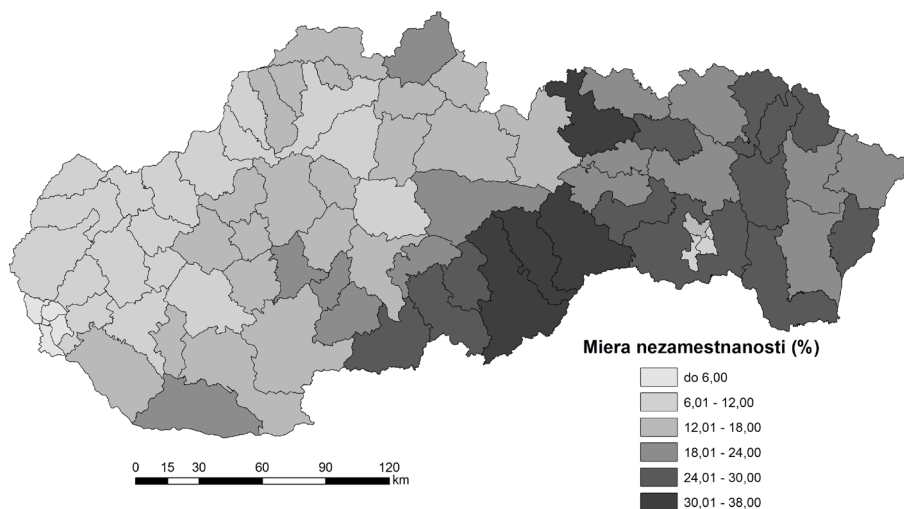
Po skončení skráteného programovacieho obdobia 2004 – 2006 bol, tento krát už na celé programovacie obdobie, teda na roky 2007 – 2013, vypracovaný ďalší strednodobý rozvojový plán pod názvom Národný strategický referenčný rámec (NSRR) na roky 2007 – 2013, ktorý zahŕňa taktiež 11 operačných programov¹¹. NSRR bol koncipovaný v odlišnej rovine než predchádzajúci NRP. V spojitosti so zmenou orientácie RP EÚ z poisťovacej na strategickú (v duchu Gorzelaka, Kukliňského 1992), pozmenilo sa aj zameranie regionálnej politiky deklarované v NSRR, ktorá je takto zameraná na intervencie do regionálnych centier národohospodárskeho rastu a centier v zaostávajúcich regiónoch. Z pohľadu regionálneho prístupu sú tieto im-

- 9 Pozitívnym faktom bol príchod strategických investorov, tým menej pozitívnym však už je sektorová štruktúra investícií, keďže tieto boli iba málo diverzifikované. Dominancia automobilového a elektrotechnického sektoru v priemysle SR a na ne nadväzujúca závislosť krajiny sa ukázala ako zradná už príchodom hospodárskej krízy. Celosvetovo patril automobilový priemysel k najviac postihnutým odvetviam a Slovensko tak v roku 2009 zaznamenalo nezvyčajne vysoký medziročný prepad HDP na úrovni – 4,8 %. Málo diverzifikovaná ekonomická štruktúra SR a jej závislosť na minime sektorov môže hospodárstvu spôsobiť závažné problémy aj v budúcnosti.
- 10 Lokalizáciu PZI do regiónov Slovenska na úrovni NUTS III skúmali vo svojej práci napr. M. Uramová a Z. Marcinek (2008). Na základe výsledkov korelačnej a regresnej analýzy uvádzajú, že investičné stimuly vlády prakticky nedokážu ovplyvniť smerovanie PZI do regiónov, a preto býva ich využívanie ako prostriedku regionálnej politiky problematické. Navyše sa objavuje paradox, ako ďalej píše autorky, keď v rámci oficiálne proklamovanej politiky vyrovnávania regionálnych rozdielov nedochádza k prenosu zdrojov od vyspelejších k slabším regiónom, ale presne naopak.
- 11 OP životné prostredie, doprava, informatizácia spoločnosti, výskum a vývoj, konkurencieschopnosť a hospodársky rast, vzdelávanie, zamestnanosť a sociálna inklúzia, zdravotníctvo, technická pomoc, OP Bratislavský kraj a Regionálny OP.

plementované nerozptyľovým, koncentračným spôsobom. Prostredníctvom podpory regionálnych centier rastu prvej skupiny býva podnecovaná celková konvergencia na národohospodárskej úrovni – rýchly rast a konvergencia Slovenska ako členského štátu EÚ. Pomocou podpory centier rastu nižšej skupiny je podporovaná celková konvergencia regiónov – pomalší rast ekonomiky ako celku a konvergencia regiónov SR. Programovacím obdobím 2007 – 2013 sa oficiálne rozvinula koncentračná regionálna politika, a to nielen v zmysle územnom, ale i tematickom¹² (NSRR 2007 – 2013).

Z legislatívneho aspektu zabezpečenia RP bolo v roku 2008 dôležitým momentom prijatie novelizovaného Zákona na podporu regionálneho rozvoja (Zákon č. 539/2008 Z.z.). Tento dokument v inovovanej podobe ustanovuje ciele a podmienky podpory regionálneho rozvoja, upravuje pôsobnosť orgánov štátnej správy, vyšších územných celkov, obcí a ďalších subjektov územnej spolupráce (eurorégiónoch, regionálnych rozvojových agentúr) a stanovuje podmienky pre koordináciu a realizáciu regionálneho rozvoja.

Obr. 4: Miera nezamestnanosti v okresoch Slovenska k 31.12. 2012

Zdroj: Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny 2013, vlastné spracovanie

Po niekoľkých rokoch uplatňovania regionálnej politiky sa však regionálna štruktúra Slovenskej republiky značnejšie nezmenila. Na základe obr. 4 je zrejmé, že v roku 2012 boli rozdiely medzi regiónmi z hľadiska nezamestnanosti vyššie ako

12 Územná koncentrácia znamená prioritnú podporu inovačných a kohéznych pólů rastu, tematická koncentrácia znamená prioritnú podporu infraštruktúry, ľudských zdrojov a technológií vo vybraných sektoroch hospodárstva.

v roku 1997 (obr. 2), čo sa dá považovať za istý neúspech regionálnej politiky pri znižovaní regionálnych disparít. Dokonca možno skonštatovať zvýraznenie deliacej línie medzi zaostalými časťami východného a juhu stredného Slovenska a rozvinutejšími regiónmi (severo) západného Slovenska¹³.

DISKUSIA A ZÁVER

Regionálna politika v bývalom Československu sa uskutočňovala formou oblastného plánovania, charakteristického silnou nivelizáciou regionálnych rozdielov na úkor ekonomickej efektívnosti. Po roku 1989 bola „umelo“ vytvorená regionálna štruktúra socialistického obdobia s pomerne nízkymi medziregionálnymi rozdielmi odstránená a v nadväznosti na transformáciu ekonomiky na trhovú sa začala utvárať štruktúra (staro-) nová. Na juhu stredného a na východnom Slovensku sa sformovali špecifické regióny, v ktorých mimoriadne rýchlo narástla nezamestnanosť, a ktoré podľahli značným štrukturálnym problémom. S pribúdajúcimi ekonomickými a sociálnymi ťažkosťami a so zvyšovaním regionálnych disparít vyvstala potreba budovania efektívnej regionálnej politiky. V prvej polovici 90. rokov sa však primárne riešili makroekonomické problémy štátu a problematika regionálneho rozvoja a regionálnej politiky, aj napriek spracovaniu niekoľkých analytických a programových dokumentov, bola odsunutá na druhú koľaj.

Regionálna politika v prvej dekáde 21. storočia zaznamenala oproti predošlému obdobiu zásadné zmeny. V súvislosti s politickými zvratmi koncom 90. rokov sa podarilo prispôbiť RP Slovenska Európskej únii a pripraviť tak podmienky pre plnú participáciu na kohéznej a štrukturálnej politike Európskej únie. Bola skoncipovaná programová, legislatívna a inštitucionálna báza regionálnej politiky a iniciovaný koncepčný prístup k riešeniu problematiky regionálnych disparít a regionálneho rozvoja. Až do ukončenia skráteného programovacieho obdobia 2004 – 2006 sa na Slovensku (oficiálne) rozvíjala egalizačná stratégia RP. Prioritou vlády bolo vyrovnávanie regionálnych rozdielov prostredníctvom rovnomerného rozmiestňovania investícií a zvýšenej podpory zaostávajúcich regiónov. V reálnom svete však uvedené procesy nenastali, keďže najväčšie investície boli lokalizované do najrozvinutejších regiónov, zatiaľ čo do zaostalejších smeroval oveľa menší podiel, čo prispievalo k ďalším diver-

13 Nesnažíme sa na tomto mieste celkovo zhodnotiť stav a vývoj regionálnych disparít v SR len na základe ukazovateľa miery nezamestnanosti (čo by bolo, samozrejme, nesprávne). Máme však za to, že vývoj a stav regionálnych disparít v SR boli už v doterajšom období dostatočne zmapované v prácach viacerých autorov, ktorí ich skúmali na základe výberu rôznych observačných jednotiek a rôznych či už jednoduchých, alebo komplexných ukazovateľov (pozri napr. Benč 2002, Kling 2002, Gajdoš 2005 a 2009, Džupinová et al. 2008, Rajčáková, Švecová 2009, Klamár 2011, Korec 2011, Matlovič, Matlovičová 2011 a pod.). Autori týchto prác na základe viac či menej rozdielnych metodických postupov dospeli k veľmi podobným výsledkom, čo nám napovedá, že regionálna štruktúra Slovenska je už s najvyššou pravdepodobnosťou ustálená v podobe problémového, zaostávajúceho južného a východného Slovenska a pomerne rozvinutého západného a severozápadného Slovenska.

gentným trendom vývoja nezamestnanosti. Existovala teda veľká diskrepancia v tom, čo bolo na papieri a čo sa reálne dialo.

Od roku 2007 sa stratégia regionálnej politiky premenila z rozptylovej na koncentračnú. V regionálnom zmysle sa podpora sústreďuje do regionálnych centier národohospodárskeho významu a do jadier v zaostávajúcych regiónoch (inovačné a kohézne póly rastu) (NSRR 2007 – 2013, s. 72). V tom štrukturálnom sa podpora neuskutočňuje celoplošne, ale koncentruje sa na najefektívnejšie projekty a skupiny projektov (tamtiež, s. 66).

Regionálny vzorec SR sa počas takmer dvadsiatich rokov jej kontinuálnej existencie príliš nezmenil. Najrozvinutejšie regióny sa vyskytujú v trojuholníku Bratislava – Trnava – Nitra a na Považí. Naopak, najmenej rozvinuté regióny sa nachádzajú najmä na juhu stredného a na východnom Slovensku. Veľkosť regionálnych disparít sa síce mení v závislosti od zvolenej observačnej jednotky (NUTS II, III, IV...) a od ukazovateľa (HDP, nezamestnanosť, príjmy...), no pri väčšine analýz (napr. ekonomických, sociálnych – pozri napr. Džupinová et al. 2008, Gajdoš 2009, Klamár 2011, Matlovič, Matlovičová 2011, Rajčáková, Švecová 2009, Sloboda 2006 a pod.) nám na strane rozvinutých či zaostávajúcych vystupujú stále tie isté regióny. Kľúčový regionálny vzorec zostáva teda viac-menej nemenný. V súvislosti s týmto tvrdením sa nám natíska niekoľko otázok: *Naplnili (-ňajú) sa ciele regionálnej politiky? Boli uplatňované nástroje RP efektívne? Do akej miery je RP reálne „schopná“ usmerňovať ekonomický vývoj regiónov a znižovať regionálne disparity?*

Ak za všeobecný cieľ regionálnej politiky pokladáme eliminovanie regionálnych disparít, musíme skonštatovať, že na Slovensku sa tento zámer doposiaľ naplniť nepodarilo. Vývojové trendy naznačujú, že diferencie medzi regiónmi Slovenska naďalej narastajú. Samotné regióny (na úrovni NUTS III a nižšej) sa síce formou užívania rôznych nástrojov (budovanie priemyselných parkov, výhodné ceny pozemkov, dotácie, znížená sadzba daní a pod.) usilovali získať čo najväčší objem investícií, ktoré by napomáhali riešeniu zamestnanosti, neboli však rovnako úspešné. Do popredia sa dostali regióny západného Slovenska, ktoré takto využili svoju komparatívnu výhodu v podobe vybudovanej dopravnej infraštruktúry nadradeného významu, budovanie ktorej spadá pod kompetencie a povinnosti vlády. Uskutočňovanie regionálnej politiky neprinieslo želané výsledky v otázke znižovania regionálnych disparít z hľadiska nezamestnanosti a preto ich považujeme skôr za neúčinné.

LITERATÚRA:

- ARMSTRONG, H. W., TAYLOR, J. (2000): *Regional Economics and Policy*. Oxford: Blackwell Publishing.
- BENČ, V. (2002): Regionálna politika. In: Marcinčin, A., ed., *Hospodárska politika na Slovensku 2000 – 2001*. Bratislava: Slovenská spoločnosť pre zahraničnú politiku, s. 289 – 321.

- BUČEK, M., REHÁK, Š., TVRDOŇ, J. (2010): *Regionálna ekonómia a politika*. Bratislava: Iura Edition. ISBN 978-80-8078-362-4.
- BUCHTA, S. et al. (1996): *Program regionálnej politiky v poľnohospodárstve*. Záverečná správa. Bratislava: VÚEPP, 49 s.
- BUSILLO, F., MUCCIGROSSO, T., PELLEGRINI, G., TAROLA, O., TERRIBILE, F. (2010): *Measuring the effects of European regional policy on economic growth: a regression discontinuity approach*. Analisis e Studi. Rome: Department for Development Policies, Ministry for Economic Development.
- BÚŠIK, J. (1998): *Regionálna politika na Slovensku v 90-tych rokoch*. Bratislava: Ministerstvo vnútra SR, 48 s.
- DUBCOVÁ, A. et al. (2008): *Geografia Slovenska*. [online] Dostupné na: <http://www.kgrr.fpv.ukf.sk/GSR> (citované: 19 február 2013).
- DUDÁŠ, T. (2010): Najnovšie trendy v príleve priamych zahraničných investícií na Slovensko. *Medzinárodné vzťahy*, 8, 2, s. 81 – 90.
- DŽUPINOVÁ, E. et al. (2008): *Periférnosť a priestorová polarizácia na území Slovenska*. Bratislava: Geografika, 176 s.
- FALŤAN, L., PAŠIAK, J. (2004): *Regionálny rozvoj Slovenska. Východiská a súčasný stav*. Bratislava: Sociologický ústav SAV, 89 s.
- FLORES, J. M. V. (2008): *The impact of EU Regional Policy on economic growth and convergence among cohesion countries: Lessons for the Central and Eastern European Countries*. Madrid: Universidad Complutense.
- GAJDOŠ, P. (2005): Teoretický a metodologický rámec klasifikácie a typológie regiónov Slovenska v kontexte teritoriálnych disparít. In: Ira, V. et al. eds., *Podoby regionálnych odlišností na Slovensku*. Bratislava: Sociologický ústav SAV, s. 25 – 46.
- GAJDOŠ, P. (2009): Current State and Development of Regional Disparities in Slovakia (with Emphasis on Underdeveloped regions). In: Gajdoš, P. ed., *Regional Disparities in Central Europe*. Bratislava: Sociologický ústav SAV, s. 98 – 115.
- GORZELAK, G., KUKLIŇSKI, A. eds. (1992): *Dilemmas of Regional Policies in Eastern and Central Europe*. Warsaw: Institute of Space Economy, 312 s.
- IŠTOK, R. (2006): Geopolitické dimenzie priestorovo-politickej organizácie štátu. *Acta Facultatis Studiorum Humanitatis et Naturae Universitatis Prešovensis. Folia Geographica* 45, 10, s. 198 – 204.
- IVANIČKA, K., IVANIČKOVÁ, A. (2007): *Regionálny rozvoj a regionálna politika*. Bratislava: Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy, 269 s.
- KERN, J. (1998): *Teoretická a metodologická báze regionálnej politiky*. Ostrava: VŠB-TUO.
- KLAMÁR, R. (2011): Vývoj regionálnych disparít na Slovensku s osobitným zreteľom na regióny východného Slovenska. *Acta Facultatis Studiorum Humanitatis et Naturae Universitatis Prešovensis. Folia Geographica*, 53, 18, s. 89 – 170.

- KLING, J. (2002): Regionálna politika a regionálny vývoj. In: Kollár, M., Mesežnikov, G. eds., *Slovensko 2002 (Súhrnná správa o stave spoločnosti II)*. Bratislava: IVO, s. 109 – 126.
- KOLEKTÍV AUTOROV (2003): *Národný rozvojový plán*. [online] Dostupné na: <http://www.nsrr.sk/sk/programovacie-obdobie-2004---2006/zakladne-dokumenty/> (citované: 19 február 2013).
- KOLEKTÍV AUTOROV (2007). *Národný strategický referenčný rámec 2007 – 2013*. [online] Dostupné na: <http://www.nsrr.sk/narodny-strategicky-referencny-ramec-2007-2013/> (citované: 19 február 2013).
- KOREC, P. (2005): *Regionálny rozvoj Slovenska v rokoch 1989-2004*. Bratislava: Geografika, 227 s.
- KOREC, P., KOZÁKOVÁ, K. (2006): Geografická podmienenosť regionálneho vývoja Slovenska v období spoločenskej transformácie. *Acta Facultatis studiorum humanitatis et naturae Universitatis Prešovensis. Folia Geographica* 45, 10, s. 250 – 265.
- KOREC, P., POLONYOVÁ, E. (2011): Zaostávajúce regióny Slovenska – pokus o identifikáciu a poukázanie na príčiny. *Acta Geographica Universitatis Comenianae*, 55, 2, s. 165 – 190.
- MAIER, G., TÖDTLING, F. (1998). *Regionálna a urbanistická ekonomika 2: regionálny rozvoj a regionálna politika*. Bratislava: IURA Edition
- MATLOVIČ, R., MATLOVIČOVÁ, K. (2011): Regionálne disparity a ich riešenie na Slovensku v rozličných kontextoch. *Acta Facultatis studiorum humanitatis et naturae Universitatis Prešovensis. Folia Geographica*, 53, 18, s. 8 – 88.
- MICHAELI, E., MATLOVIČ, R., IŠTOK, R. et al. (2010): *Regionálny rozvoj pre geografov*. Prešov: Prešovská univerzita. 722 s.
- Národný rozvojový plán 2004 – 2006*. Bratislava: Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR, 2003.
- Národný strategický referenčný rámec 2007 – 2013*. Bratislava: Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR, 2007.
- MINISTERSTVO HOSPODÁRSTVA (2013): *Prehľad podnikateľských subjektov, ktorým bolo schválené poskytnutie regionálnej štátnej pomoci*. Obdobie 2002 – október 2012. [online] Dostupné na: <http://www.economy.gov.sk/9190-menu/138119s> (citované: 27 február 2013).
- RAJČÁKOVÁ, E. (2005): *Regionálny rozvoj a regionálna politika*. Bratislava: Univerzita Komenského. 120 s.
- RAJČÁKOVÁ, E., ŠVECOVÁ, A. (2009): Regionálne disparity na Slovensku. *Geographia Cassoviensis*, 3, 2, s. 142 – 149.
- RÝSOVÁ, L., ČAJKA, P., PEŠOUT, I. (2005): *Praktické prístupy k štúdiu regionálnej politiky*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela.
- SAMSON, Š. a kol. (2001): *Regionálna ekonomika*. Košice: Ekonomická fakulta TU, 234 s. ISBN 80-7099-716-8.

- SLOBODA, D. (2006): *Slovensko a regionálne rozdiely – teórie, regióny, indikátory, metódy*. Bratislava: Konzervatívny inštitút M. R. Štefánika, 49 s.
- STEJSKAL, J., KOVÁRNÍK, J. (2009): *Regionální politika a její nástroje*. Praha: Portál, 216 s.
- ŠSTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. (2007): *Miera nezamestnanosti v okresoch Slovenska k 31.12.1995*. [Interné dáta úradu, poskytnuté na žiadosť autora].
- URAMOVÁ, M., MARCINEKOVÁ, Z. (2008): Regional Policy Context of the Foreign Direct Investments. *Region Direct* 1, 1, s. 88 – 98.
- Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny (2013): *Mesačné štatistiky nezamestnanosti*. [online] Dostupné na: http://www.upsvar.sk/statistiky/nezamestnanost-mesacne-statistiky.html?page_id=1254 (citované: 27 február 2013).
- VANHOVE, N., KLAASSEN, L. H. (1987): *Regional policy: A European Approach*. Aveburg: Bookfield.
- WOKOUN, R. et al. (2008): *Regionální rozvoj*. Praha: Linde. 480 s.

Poznámka:

Príspevok je súčasťou riešenia grantového projektu VEGA č. 1-0346/12 „Priestorovo-politické systémy na začiatku 21. storočia a perspektívy ich vývoja“ (vedúci projektu: prof. RNDr. Robert Ištók, PhD.).

SUMMARY

FORMATION OF REGIONAL POLICY IN SLOVAKIA AFTER 1993 IN THE CONTEXT OF ITS REGIONAL STRUCTURE DEVELOPMENT

Regional policy in former Czechoslovakia was realized via regional planning, which was characterized by very strong reduction of regional disparities at the expense of economic efficiency. After 1989 „artificially“ formed regional structure from socialist period was removed and in relation to the transition of economy a new regional structure begun to create. In the southern part of central Slovakia and also in the eastern Slovakia were formed very specific regions, where the unemployment increased very rapidly and which had considerable structural problems. However, in the first half of the 1990s the governments concerned mainly on macro-economic problems, whereas the problems of regional development and regional policy, except for some analytical and program documents, were just a second-class issue.

At the end of 1990s was the regional policy in Slovakia, due to the negotiation process related to the EU admittance, gradually adapted to the regional policy of the European Union. The government launched the concept-based formation of

regional policy. Its institutional basis was constituted, appropriate laws were passed and strategic programm documents were compiled. During the pre-accession period as well as during the shortened programming period 2004-2006 should, due to the official aims of regional policy in Slovakia, be practised the equalising strategy, which means that the fundamental objective of a regional policy was the reduction of regional disparities. The most dominant tool of such a strategy should have been the foreign direct investments (FDI) directed to the less developed regions. However, spatial distribution of FDI shows, that their biggest share was localised to the most developed regions, very close to the highways. As a result, regional disparities between the western and eastern part of the country were deepened.

Since the new programming period 2007-2013 the strategy of regional policy in the EU (and, also in Slovakia) has changed. Implementation of equalising strategy, realised with so-called spreading out way (via sprinkling the regions with small investments), has stopped. From this time on, Slovakia (as well as other EU countries) started to practise the concentrating strategy, based on preferring and supporting the economic centres of Slovakia, with the intention to raise the competitiveness of the country as a whole. Nowadays (2013), after the transition, experiencing considerable political and economic changes and after passing of approximately ten years, characterized by implementation of regional policy compatible with the RP of the EU we can claim that neither the implemented instruments of regional policy nor the very favourable developing trends in economy of Slovakia as a whole (especially before the crisis), have not succeeded to eliminate regional disparities in unemployment, which have, conversely, deepened. The differences between the most and the least developed regions of Slovakia are still increasing.

Recenzovali: Doc. RNDr. Radoslav Klamár, PhD.
Doc. RNDr. Eva Rajčáková, CSc.